

tussenbeide komt (realiteit met theater verwarrend, geloof ik). In het derde bedrijf is iedereen aan slapen toe. Alle belangrijke politieke figuren zijn even zichzelf, en in de Amerikaanse traditie van Hollywood-biografieën beginnen zowel Nixon als Mao over hun jeugd te dromen. Kissinger krijgt de meest opmerkelijke rol: hij vraagt waar het W.C. is en verschijnt daarna niet meer op het toneel. De betekenis van deze scène is, zowel binnen het werk als in de echte wereld, verward, onduidelijk en triviaal. Oppervlakkigheid is hier troef.

Toen de opera in Houston moest gecreëerd worden, hoopte de Sellarsploeg dat er schandaal van zou komen. De autoriteiten zijn ook vooraf komen kijken, maar toen ze zagen wat het maar was, hebben ze glimlachend de première toegestaan. Hier was slechts een regisseur bezig die dacht dat hij aan politiek deed. De hele opzet was niet meer dan een kleinburgerlijke reductie van de feiten.

Ajax —
Foto De Munt

Theatermagie

Als theatermaker heeft men bij Sellars te doen met iemand die over een uitzonderlijke stielkennis beschikt. In elk van de voorstellingen zitten momenten van zijn verbluffend kunnen. Het eerste bedrijf van *Nixon in China* is een aaneenschakeling van geïnspireerd gebruik van ruimte, licht en beweging. Het eerste koor wordt bijvoorbeeld gezongen terwijl het brede, rode gordijn maar half wordt opgehaald. Dan gaat de hele, diepe ruimte open, waarin even later de neus van een echt vliegtuig uit de hemel neerdaalt. Dit stuk doek, in trompe-l'œil, maakt in zijn simpelheid een overdonderend effect. De reconstructie van een foto, die het publiek zich vaag herinnert, krijgt hier een extra-dimensie. Het is dank zij deze magische

meerwaarde dat het een bijzonder theatermoment wordt. De laatste scène van datzelfde bedrijf is opnieuw een minutieuze reconstructie van het officieel banket. Hier worden zoveel mensen met een uiterste precisie geleid, dat de toeschouwer alleen met opwinding en bewondering kan toekijken.

Ook in *Ajax* wist Sellars beelden en momenten te creëren, die een toeschouwer nooit meer vergeet. Hierin had hij een verregaand vervreemdingseffect aangewend. Ajax, de waanzinnige Griekse generaal, liet hij vertolken door een doofstom acteur, die zich van zijn tekentaal moest bedienen, terwijl het koor zijn woorden sprak. Het is een onwaarschijnlijk uitgangspunt, dat lijkt op een wat aberrante vondst, maar in de uitwerking bleek het daar ver bovenuit te stijgen, en de figuur van Ajax, met heftige gecodeerde gebaren, kreeg een onvergetelijke gestalte. De welsprekendheid van het gebaar is zelden zo sterk aangewend.

In *Giulio Cesare* bleken Sellars' kwaliteiten uit de manier waarop sommige rollen theatraal waren uitgewerkt. In deze *camp*-versie (Sellars: "Dit is geen *camp*!") van Händels opera was de acteursprestatie van Hermann Hildebrandt als Curio uitnemend. In deze bijrol, waar weinig zingen aan te pas komt, creëerde hij een perfect personage van Caesars veiligheidsagent. Op dezelfde artistieke hoogte stond Drew Minter: zijn moeilijke contratenorpartij zong hij virtuoos en deze muzikale beheersing van de tekst combineerde hij met een geestige, gedetailleerde uitbeelding van de punkfiguur Tolemeo. (Als interpretatie van de partij, wat op rekening van Sellars komt, is dit heel discutabel, maar in de concrete uitwerking was het schitterend). We kunnen moeilijk Susan Larson als voorbeeld aanhalen, omdat ze als zangeres door de vocale sterpartij van Cleopatra strompelde, en zo ver onder de maat bleef van de actrice, die met Amerikaanse aanstekelijke energie de Egyptische koningin neerzette in de puurste musical-stijl, eerder *Annie Get your Gun* dan *Cleo on the Nile*. (1)

Vakmanschap

In elk van deze voorbeelden ziet men de sterke kwaliteiten van het Amerikaans theater: beweeglijk, intens, stralend van een door indringende training verworven vakmanschap. Zonder dat vakmanschap, vinden ze, kan men niet beweren van theater te houden. Men knope dat in de *discordante* oren. Sellars is hier een uitstekend voorbeeld van een theatercultuur waartoe de dag van vandaag Gregory Mosher, Sam Shepard, John Malkovich of Elizabeth Lecompte behoren.

Bij Sellars doet zich het fenomeen voor, dat hij zich op de opera geworpen heeft, een genre dat als theater in het algemeen onavontuurlijk is in de Verenigde Staten. Hierdoor krijgen

zijn prestaties dubbele aandacht. Plaatst men zijn opvoeringen in een breder kader dan zijn ze niet zo uitzonderlijk. *Giulio Cesare* moet als spektakel onderdoen voor *The Whizz* op Broadway, of voor *Les Misérables* van Trevor Nunn in de Londense West End. En als poging tot politiek theater staat *Nixon* op even wankele basis als *Evita*, alleen toonde regisseur Harold Prince, als manipulator van de toneelmachine, zich daar de meerdere van zijn jonge confrater.

Dat alles neemt niet weg dat een vertoning geregisseerd door Sellars de moeite waard blijft, niet omdat hij gave produkten weet af te leveren, maar wel omdat hij steeds een fijne neus heeft voor spektakelmomenten, waar zijn ambachtelijke kennis plots doorstraalt en verhevigd wordt door een flits van inspiratie en visie. En als Sellars geïnspireerd is, dan is dat goed.

Johan Thielemans

GIULIO CESARE IN EGITTO
muziek: Georg Friedrich Händel;
muzikale leiding: Craig Smith; regie: Peter Sellars; decor: Elaine Spatz-Rabinowitz; kostuums: Dunya Ramicova; belichting: James F. Ingalls; met Jeffrey Gall, Hermann Hildebrandt, Sheila Nadler, Lorraine Hunt, James Maddalena, Susan Larson, Cheryl Cobb, Drew Minter.

NIXON IN CHINA
muziek: John Adams, tekst: Alice Goodman; muzikale leiding: Edo de Waart; regie: Peter Sellars; decor: Adrienne Lobel; kostuums: Dunya Ramicova; licht: Jame Ingalls; choreografie: Mark Morris; met James Maddalena (Nixon), Carolann Page, Sanford Sylvan, John Duykers, e.a.; coproductie Houston Grand Opera, Brooklyn Academy of Music, John F. Kennedy Center, Washington, Los Angeles Music Center Opera Association en de Nederlandse Opera.

- (1) Opgemerkt moet worden dat Sellars muzikaal niet zo sterk omringd wordt. Verschillende rollen waren vocaal ondermaats bezet, en zijn vaste medewerker, dirigent Craig Smith, leverde een bijzonder slappe versie af van de vrij conventionele muziek van Händel. In een land waar mensen zoals Sigiswald Kuycken, René Jacobs, of Patrick Peire kunnen laten horen hoe het moet, heeft iemand als Craig Smith geen poot om op te staan. In de promotionele literatuur van de Munt wordt de man onterecht als specialist verkocht. Muziekminnend Vlaanderen weet nu wel beter.